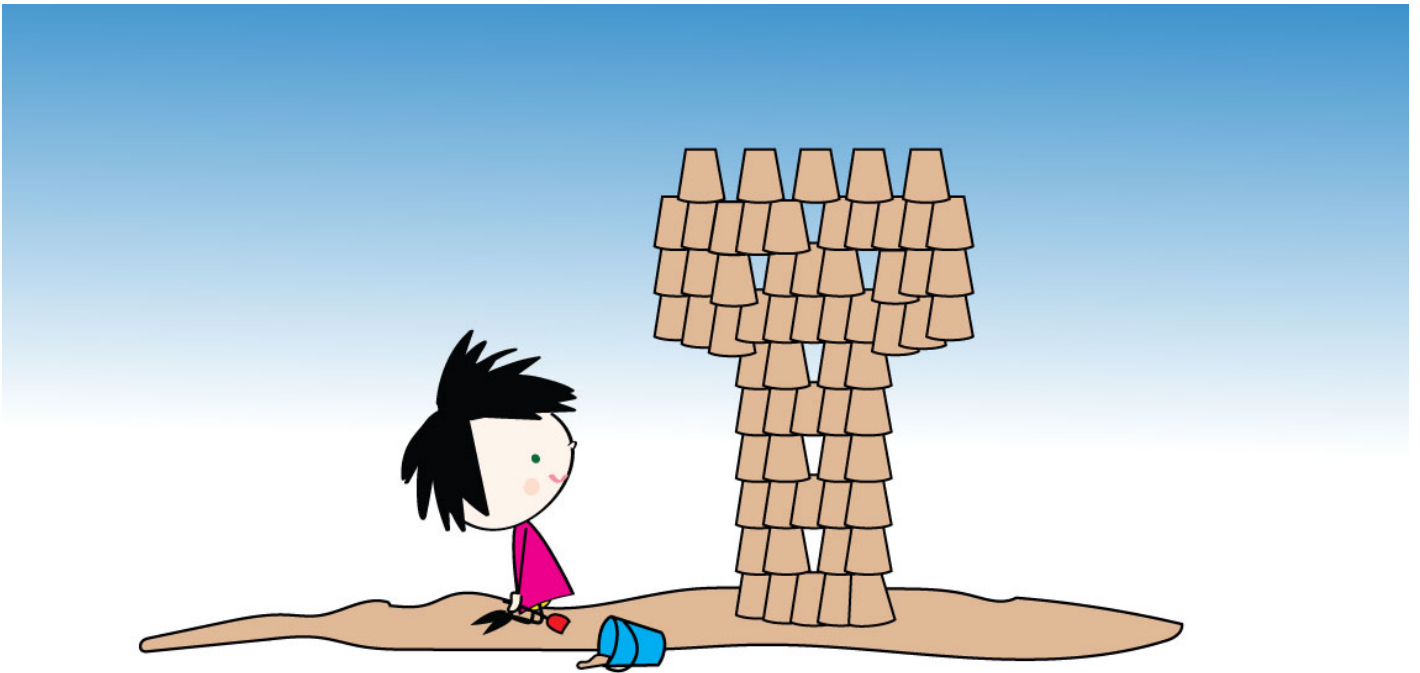

Ga voor je **Geluk** en niet voor je gelijk

Charlotte Visch, 2017
Het is nooit te laat voor een gelukkige jeugd

Inleiding

Slimme kinderen hebben een andere start in hun leven gemaakt dan kinderen met een gemiddelde intelligentie. Normaal intelligente kinderen merken op jonge leeftijd dat iets niet lukt, raken gefrustreerd en merken dat het een vreselijk gevoel is ...dat weer over gaat. Daardoor weten zij dat frustratie een gewoon onderdeel is van 'leren'. Hoog-intelligente kinderen lossen vraagstukken op met hun intellect en vermijden daarmee ongewild de belangrijke ervaring van frustratie. Ze missen deze ervaring op jonge leeftijd en lopen pas op de basisschool (soms pas in groep 5) tegen frustratie aan. En ze hebben geen idee dat dit gevoel een onderdeel is van 'het leren van nieuwe dingen'. Ze hebben de neiging om zich af te schermen van dit gevoel door vermindering ("Ik ga niet naar school/zwemles/dat feestje") en verwijten naar buiten ("De school moet mij moeilijkere dingen geven"), afleiden van zichzelf en de blik richten op het werk ("Ik doe dit niet want het is saai") of veel ernstiger gedrag: depressie of agressie.

Door andere moeilijkheden (dyslexie, emotionele disbalans, streng geweten) kunnen deze kinderen, ten onrechte (en uit onwetendheid) gediagnosticeerd worden met 'dom' of 'ernstig gedragsprobleem' door de school, terwijl het hier om een 'gevoelsprobleem' gaat. Extreem gedrag bij kinderen is een uiting van wanhoop van kinderen, die niet meer weten wat ze moeten doen om aan volwassenen te laten zien wie ze zijn, waar ze onder lijden en wat ze nodig hebben. Gedrag is altijd het gevolg van een ongelukkig gevoel. Ongelukkige kinderen doen vreemd, onaardig of boos. Gelukkige kinderen doen blij, zijn vriendelijk en zijn bereid om zich aan te passen aan verwachtingen van volwassenen op een gezonde manier.

Charlotte Visch

Ontwikkelaar Integratieve Kindertherapie

Trainer in het basisonderwijs (studiedagen, ouderavond, interactieve lezingen)

Ontwikkelaar opleiding tot Happy Coach en Integratieve KinderCoach.

Zij is auteur van *AngstWegwijzer*, *Sleutel tot je kind*, *Kofferkinderen*, *Gelukkige kinderen in een gelukkige klas*, columnist *Kinderkopje* in *Kinderwijz*.

Ze heeft een eigen kindertherapiepraktijk ChildConsult in Amsterdam: www.charlottevisch.nl

Hoogbegaafdheid

Het correct diagnostiseren van hoogbegaafdheid is een specialisme. Dat kunnen we niet van leerkrachten (of Intern Begeleiders) verwachten. Het testen van een kind met een uitzonderlijke intelligentie vraagt om gespecialiseerde psychologen. Wat we wel kunnen verwachten van scholen is het erkennen van de noodzaak om een Integratieve Kindertherapeut in te schakelen, wanneer een kind extreem (en soms gevaarlijk) gedrag laat zien. Daar heeft iedereen baat bij: het kind, de ouders, de andere leerlingen en de leerkracht. Alle verschillende kinderen in een klas, maken het er voor een leerkracht niet makkelijker op, tenzijde leerkracht alle kinderen in de klas als medestanders kan inzetten. Gelijkwaardige medestanders om het leven en leren op school fantastisch te maken voor alle leerlingen. Lees voor ervaringen en tips het boek *Gelukkige kinderen in een gelukkige klas*. Webshop: www.charlottevisch.nl

Schoolgesprek: gehanteerde terminologie

Kinderen, die op school grensoverschrijdend gedrag laten zien, vragen van de leerkracht om nieuwsgierig naar hun motieven te zijn. Leerkrachten, die oprecht geïnteresseerd zijn in deze kinderen, geven het kind een gevoel van 'ik doe ertoe'. Dat heeft direct een verandering in het gedrag van het kind tot gevolg. Natuurlijk blijft het nog enige tijd puzzelen om te ontdekken wat een kind in zijn specifieke situatie precies nodig heeft, maar met gesprekken met kind en ouders krijgt het kind (en de leerkracht) uiteindelijk wat het nodig heeft. Op scholen waar niet het *kind*, maar het *gedrag* centraal staat worden ouders op gesprek gevraagd (lees: gesommeerd). In zo'n gesprek met de leerkracht van de school, de Intern Begeleider, de directeur en nog andere betrokken hulpverlenende instanties wordt de ouders met regelmaat geadviseerd om hun kind bij een school voor speciaal onderwijs onder te brengen. En deze slimme kinderen zijn daar de dupe van, want ze horen daar natuurlijk niet thuis. Hun gedrag ziet eruit als 'onhandelbaar', maar is niet waar op gefocust moet worden. Wat je aan de buitenkant ziet (gedrag) is het gevolg van het niet erkennen van de binnenkant (het niet erkende gevoel). Kinderen van net vier jaar worden geschorst, ouders wordt verweten dat ze niet kunnen opvoeden en de leerkracht krijgt niet de effectieve hulp die deze nodig heeft.

De terminologie die scholen hanteren om hun advies (lees: verwijdering van school) te ondersteunen, zijn termen waaruit weinig warmte t.a.v. het betreffende kind (en de menselijke natuur) spreekt, maar vooral hun eigen wanhoop en machteloosheid centraal staat:

- De leerkracht is 'handelingsverlegen'. Een term als 'handelingsverlegen' doet mij denken aan een machine waarvan iemand de gebruiksaanwijzing is kwijt geraakt. Niet een term die hoort bij een hoogbegaafd kind, dat behoefte heeft aan een leerkracht, die met interesse en warmte zoekende is naar dat wat dit kind verder helpt. Het is een term waarin de machteloosheid doorklinkt en het beperkte verandervermogen en de externe lotsbepaling. Externe lotsbepaling = het komt door 'iets' buiten mij, waardoor het in de klas niet lukt. Lees: het kind is te ingewikkeld en onvoorspelbaar, dus moet het weg. De afstandelijkheid die uit deze (veel gebruikte) terminologie spreekt, misleidt ouders en school. Alsof er een pasklare 'handeling' is waardoor een intelligent kind het gedrag verandert; lees: zich aanpast aan de bestaande klassensituatie. Leerkracht zijn is een zwaar beroep en de leerkracht heeft recht op hulp en ondersteuning. Die hulp start met samenwerken met ouders en kind. De leerkracht heeft aanwijzingen nodig van het kind om het goede te doen.

- Adviezen aan de leerkracht om het kind meer erkenning en ruimte te geven, worden helaas gezien als 'beloning'. In menig schoolgesprek hoor ik: "We moeten hem voor dit ongewenste gedrag niet belonen." In werkelijkheid krijgt het kind door begrip, ruimte, erkenning en troost eindelijk de steun, waar het recht op heeft, nadat het door de schoolsituatie is beschadigd. De 'beloning' bestaat uit het herstellen van wat door de leerkracht (onbewust) is misdaan. Let wel: de leerkrachten leren op de PABO en van heel veel anderen, dat gedrag bijgestuurd, beloond of gestraft dient te worden. Nog steeds leven de meeste scholen(en PABO's) nog met het idee, dat kinderen benaderd dienen te worden vanuit het behavioristische model van Skinner uit de jaren '50 van de vorige eeuw. Dit gedragsmodel gaat ervan uit dat ongewenst gedrag door straffen, belonen en negeren zal uitdoven. Gedrag is echter slechts de uiting (symptoom) van een gevoel van binnen. Verandert het gevoel, dan verandert het gedrag. De Integratieve Kindertherapeut houdt zich bezig met het stimuleren van het proces van 'een naar gevoel' naar een 'fijn gevoel'.

En dan zijn er ook de argumenten (lees: verwijten), die ouders en kind te horen krijgen, waar zij geen invloed op kunnen uitoefenen en hen dus met een schuldgevoel opzadelen waar ze niets mee kunnen:

- Ik heb nog meer kinderen in de klas, die aandacht willen
- De wereld draait niet alleen om hem/haar
- Voor mij als leerkracht is ook heel moeilijk
- Je kunt niet van ons verwachten dat we elke woensdag heel uitgebreid overdracht hebben alleen voor hem/haar!
- Andere kinderen zijn/worden bang voor hem/haar
- Ik moet andere kinderen beschermen tegen haar/hem

Het beschuldigde kind kan er niets mee, omdat het voor de keuze wordt gesteld om zichzelf te 'verlaten' en mee te draaien in een voor hem/haar ongezonde situatie. Of het kind blijft signalen geven (via ongewenst gedrag) omdat het niet krijgt wat het nodig heeft en is daarmee schuldig aan de angst van andere kinderen. Een klem-situatie die je ouders en kind niet mag aandoen. Kinderen hebben een leerkracht nodig, die vanuit warmte en bemoediging contact maakt. En datzelfde geldt voor tolerantie en zelfrespect. Tolerantie en zelfrespect is een menselijke houding die niet met straffen en belonen gerealiseerd kan worden. Deze menselijke gedragingen dienen voortdurend door de leerkracht in de klas en daarbuiten gedemonstreerd te worden.

Waar je
talenten
 en de behoeften
 van de
wereld
 elkaar kruisen
 ligt je
roeping.
 Aristoteles

De eerste schooldag

Veel slimme kinderen hopen op 4-jarige leeftijd iets bijzonders te leren in groep 1 dat aansluit bij hun wensen en mogelijkheden. De eerste week op school valt ze enorm tegen. “Ze spelen alleen maar!” vertelde een slim kind mij. “En ze steken zomaar hun arm in de lucht...ik weet niet wat dat betekent,” vertelde een ander meisje mij verbaasd. Een ouderpaar vertelde mij dat hun vierjarige kind na een week zulk extreem agressief gedrag liet zien, dat er een gesprek met de ouders werd gepland en hun kind voor een week werd geschorst. Dit was hun eerste kind en door het gesprek met de school dachten zij dat ze een moeilijk lerend kind hadden. Het tegendeel bleek waar. Hij had een IQ van 137 en voelde zich enorm gestrest!

Hoogbegaafde Kiet

Mijn Integratieve Kindertherapiepraktijk Child Consult in Amsterdam wordt op dit moment overspoeld met intelligente kinderen, waarvan ouders en leerkrachten niet weten dát ze heel slim zijn. Daar ligt een taak voor de crèche, peuterspeelzaal en voorschoolse opvang. Zo duurde het ook even voordat de ouders van de vierjarige Kiet in de gaten hebben dat hij weleens slimmer zou kunnen zijn, dan zij zich realiseren. Maar gelukkig wordt bij Kiet (voordat hij naar groep 1 gaat) geconstateerd dat hij een behoorlijke voorsprong heeft in zijn ontwikkeling. Daarom gaat hij één dag per week naar de school voor Hoogbegaafde Kinderen. Hij heeft het er erg naar zijn zin. De huidige basisschool heeft die info ook gekregen, maar kennelijk hebben ze niet begrepen wie Kiet is en wat hij nodig heeft. De ouders van Kiet melden hem aan voor hulp.

De aanmeldingsklacht van Kiet en zijn ouders

Kiet is vier jaar als hij naar groep 1 mag. Hij heeft er zin in. Nu gaat het gebeuren: samen met andere kinderen leuke dingen doen! Kiet heeft twee juffen. Juf Ilse en Juf Simone. Juf Ilse begrijpt dat het de eerste dagen niet makkelijk voor hem is. Kiet raakt overweldigd door de ruimte en de hoeveelheid kinderen. Hij weet wel wat dan een goede actie is: even terugtrekken en tot rust komen. En dat begrijpt juf Ilse ook. Zij geeft hem een kussen dat hij mag pakken wanneer hij dat nodig heeft. En hij mag daarop liggen of zitten waar hij maar wil. Dat werkt prima voor Kiet en hij heeft het erg naar zijn zin. Er zijn hier en daar wel wat kleine botsinkjes, maar daar doet juf Ilse niet moeilijk over. Hij zit immers nog maar twee weken op school. Maar dan ontmoet hij na twee weken juf Simone. Zij heeft niets gehoord over een kussen en lopen in de rij doe je met je vaste maatje, die is aangewezen door de juf. De relatie die juf Simone met Kiet aangaat is niet gebaseerd warmte, nieuwsgierigheid en respect, maar op het eisen van directe gehoorzaamheid.

In het oudergesprek vertellen de ouders mij over de angstaanjagende ervaring die Kiet vervolgens met haar heeft meegemaakt. Het onderstaande verslag is geschreven door de moeder van Kiet als aanvulling op het groeidocument van de school:

Op donderdag was het Kiets eerste schooldag bij juf Simone. Er bleek die ochtend een uitje te zijn naar het dorpshuis. Wij, als ouders wisten daar niets vanaf. Ook voor Kiet was dit een verrassing. Bij zijn eerste uitstapje en nog maar net op school wist hij de gebruiken nog niet. Hij wilde met een jongetje meelopen dat hij al kende van de zaterdagochtend gym-club. Dit was een ander kindje dan hem toegewezen was en dat mocht niet. In de het dorpshuis was een dansles door een externe persoon. Juf Simone vertelde aan mij later dat Kiet het daarbij niet naar zijn zin had en niet had

meegedaan. Hij was van slag. Toen hij na afloop van de les met het 'verkeerde' kindje mee terug wilde lopen heeft ze hem aan zijn arm over de grond terug naar het schoolgebouw gesleept.

Dat is een behoorlijke afstand. Daarbij is zijn jas beschadigd, zijn broek besmeurd en kapot geraakt. Erna in de klas was hij bang en overstuur en heeft hij gehuild. Hij was zo overstuur dat hij huilende op de grond heeft gelegen tegen de deur die ze op slot had gedaan. Zo heeft hij een uur opgesloten gezeten terwijl ze met de rest van de klas verder ging.

Dit verhaal heeft juf Simone aan de moeder van Kiet verteld in de hal (waar alle ouders konden meeluisteren) toen ze hem op kwam halen. Kiet was duidelijk overstuur en wilde meteen weg.

De moeder van Kiet schrijft verder:

In dat verhaal, wat meer een waterval van woorden was, kwam geen een keer naar voren hoe Kiet dit voorval beleefd kan hebben. Ze noemde hem meteen onhandelbaar en waarschijnlijk niet te handhaven in de klas. Na 1 ochtend!

Kiet heeft meteen erna verslag gedaan aan mij op weg naar huis. Ook later heeft hij hetzelfde verteld aan zijn vader en telefonisch aan zijn oma. De volgende dag heeft hij het precies zo verteld aan zijn juffen bij de school voor Hoogbegaafde Kinderen.

Toen bleek dat hij erg veel last van het incident had. Hij was angstig voor juf Simone en de school in zijn geheel. Zijn HB-juf heeft er met hem over gesproken en hij zei dat het op te lossen was, als de juf sorry zou zeggen. Dat zou helpen, "want iedereen maakt foutjes".

Vóór deze ervaring was Kiet een vrolijk energiek jongetje dat op iedereen afstapte om contact te maken, kind of volwassene. Hij zat met veel plezier drie ochtenden op een peuterspeelzaal, op judo, voetbal en gym. Na dit voorval werd hij gespannen en angstig om naar school te gaan. Hij wist niet goed wat de juf van hem verwachtte en hoe hij zich gedragen moest. Hij werd bang voor correctie. Zodra de juf hem aansprak, dacht hij stout te zijn. Dan blokkeerde hij en sloot zich af. In zijn beleving was een fout maken stout zijn en dat was erg: je kon dan pijn gedaan worden door de juf.

Fout = Stout = Pijn gedaan worden

De hele situatie heeft op Kiet een enorme impact en gevolgen voor situaties buiten school:

Dit gevoel van onveiligheid breidde zich uit naar alle leerkrachten waardoor hij ook gespannen werd op zijn sportclubs. Opdrachten gaven hem nu druk, misschien deed hij ze wel fout! Naar gym durfde hij sowieso niet meer omdat ook in het dorpshuis gegeven wordt. Na school was hij steeds dood en dood moe. Ook toen hij in samenspraak met ons, school en zijn juf van de school voor Hoogbegaafde Kinderen, maar een half uurtje per dag ging (waarbij ik in de hal zou blijven). Zoveel had het van hem gevergd. In dat half uurtje vond hij het aanvankelijk al lastig het schoolterrein op te komen of door de deur te gaan. Uiteindelijk durfde hij wel in de hal, maar draalde dan weer. In de klas ging hij meteen naar de bouwhoek. In het gesprek met alle betrokkenen was afgesproken dat hij geen opdrachten hoefde te doen en dat het doel was dat hij zich weer veilig ging voelen op school. Echter: juf Simone veranderde toch (zonder overleg) de bouwhoek. Ze verzette de kast met spullen en dwong hem een kerstboom te bouwen van blokken, anders mocht hij niet in de bouwhoek.

Dit zorgde ervoor dat hij zijn vaste veilige plekje kwijt was en zich geen raad wist. Dat waren dan toch weer aanleidingen voor juf Simone om hem te corrigeren, omdat hij in de weg zat met zijn spullen. En dat maakt hem weer van slag en versterkte het gevoel alles fout te doen.

En ook de thuissituatie is niet ontspannen meer:

Thuis kon ik niet aan hem vragen wat hij op school had gedaan en of het leuk was. Hij wilde er niet over praten en deed zijn handen over zijn oren. Ook als hij hoorde dat er over zijn school gepraat werd door ons als ouders. Dit is nog steeds zo. Die reactie zie je ook wanneer anderen vragen waarom hij niet op school zit. Opeens gedraagt hij zich weer kinderlijk voor zijn leeftijd: veel duimen en kruipen. Hij slaapt slecht en plast 's nachts opeens weer in bed. Hij bouwt steeds hutjes, thuis maar ook op visite bij anderen.

Kiet is nog niet leerplichtig, maar mist contact met zijn leeftijdgenootjes. Hij gaat met de nodige behoedzaamheid naar school met zijn moeder als extra ondersteuning:

Het had waarschijnlijk geholpen als de keer na de mishandeling juf Simone, Kiet warm behandeld had. Maar ik ben de keer erop dat Kiet van haar les kreeg, de hele ochtend in de klas geweest en ik heb gezien dat ze hem geen excuses o.i.d. gemaakt heeft. Toen ik juf Simone daarop aansprak, zei ze dat het te druk was geweest en het nog wel van kwam. Volgens Kiet heeft ze echter nooit sorry gezegd.

Tijdens mijn aanwezigheid die dag in de klas viel het me op dat juf Simone meerdere keren heeft gezegd, dat ze (nu ik erbij was) "het wel durfde te laten gebeuren". Daar bedoelde ze bijvoorbeeld mee dat als Kiet in de kring even opstond niet meteen de hele klas opstond. Dit bevreedde mij omdat het om angst voor controleverlies leek te gaan. Kiet was pas voor een tweede keer bij haar in de klas. De vrijdag na de dansles was hij nl niet naar school gegaan.

Wat me ook opviel was het gebrek aan directe communicatie met hem. Ze riep alleen wat niet mocht. Het was heel onduidelijk (voor hem) wat wel mocht. Bij lijmen van een paddenstoel bijvoorbeeld vroeg ze niet aan hem "wat is er?" toen hij niet meedeed. Hij bleek niet met zijn handen te willen plakken maar met een kwast. Dat heb ik hem gewoon gevraagd. Zo kwam er dus ook geen oplossing van haar kant. Opvallend is dat Kiet vóór zijn eerste schooldag bij juf Simone nooit problemen heeft gehad op de peuterspeelzaal met zijn juffen of de kinderen daar. Ook niet bij de school voor hoogbegaafde kinderen of de Werkplaats waar hij eens per week knutselt. Naast knippen en plakken zaagt, timmert en boort hij daar werkstukken in elkaar. Hij was altijd erg sociaal en stapte op iedereen af. Zowel volwassenen als kinderen. In de supermarkt of speeltuin. Overal gedroeg hij zich vrij.

Na het incident verandert de houding van Kiet en zien ze daar ook een gespannen jongentje dat veel stress laat zien zodra hij druk ervaart.

Bij judo raakte hij van slag door de commando's die de leraar riep. Hij schrok van "terechtwijzingen" van zijn judoleraar of voetbalcoach. Ook schaamt hij zich voor zijn voetbalvriendjes omdat dat ook zijn klasgenootjes zijn en zij weten dat hij (volgens hem) op school stout is geweest. Thuis reageert hij overstuur op filmpjes of verhalen met figuren die stout doen. Hij duikt dan meteen weg en zegt: "Doe uit. Doe weg". Zijn gedrag was voor ons de reden om naar psychomotorische fysiotherapie te gaan.

De behandelaar constateerde angstig gedrag waarbij opviel dat hij steeds nestjes bouwde om zich veilig te voelen. Zij legde uit dat bouwen in de bouwhoek op school daar ook een uiting van was: als een kindje het bouwwerk verstoorde door een blok weg te halen verstoorde die onbedoeld zijn veilige plek. Bij aanneme kon ze niet alle testen bij hem doen, hij was niet testbaar door stress. Ze heeft echter geen motorische afwijking of achterstand bij hem gezien.

Intussen gaat het nog niet goed met Kiet:

Hij is ook erg bezorgd om juf Simone, hij wil niet dat zij op haar kop krijgt.

Verder schaamt hij zich erg over dat hij niet naar school gaat. Het is ook doodzonde omdat hij leergierig en slim is. En hij graag onder de kinderen is.

Aldus de verslaglegging van de moeder van Kiet. Kiet heeft dringend hulp nodig en dus komt hij naar de Kindertherapiepraktijk.

Op de praktijk

Kiet staat met glimmende ogen voor de deur van de praktijk. Hij kan niet wachten tot hij naar binnen mag. Wat een enthousiasme! Hij valt op door het gemak waarmee hij contact maakt en (heel bijzonder) hoe hij voortdurend de mensen om hem heen vertelt wat er in hem omgaat. Kiet heeft vooral interesse in de treinbaan. Ik heb deze baan al heel lang, maar nog nooit werd er zo creatief en inventief mee gewerkt als Kiet doet. Het is duidelijk dat Kiet weet wat hij wil, dat kan realiseren en graag met anderen werkt aan een belangrijk project. Wanneer ik over Simone begin blijft hij rustig. Ik daag hem uit door allerlei straffen voor Simone te bedenken. Maar hij legt mij uit dat ze geen straf hoeft te krijgen. Thuis heeft hij tegen zijn moeder gezegd: "Als ze sorry zegt dan is het goed. Iedereen maakt weleens een foutje." Ook in de sessie merk ik dat hij vergevingsgezinder is dan ik! Het beeld dat ik hem voorschotel ("Stel dat je haar in de billen mag knijpen"), doet zijn oogjes wel glimmen.

Het schoolgesprek

De volgende dag is er het beslissende gesprek met de school (directrice, juf Ilse), begeleiders voor school, de twee juffen van de school voor Hoogbegaafde Kinderen, de ouders en ik. De ouders hebben een plan voor Kiet bedacht, zodat de toekomst van Kiet er tot de zomervakantie rooskleurig uitziet. Als hij twee dagen naar de school voor Hoogbegaafde Kinderen kan en tot de zomervakantie thuis blijft hopen ze dat Kiet hersteld is van zijn traumatische ervaring. Na de zomer kan hij dan naar groep 2 op een fijne school. Gelukkig is dat ook de uitkomst van dit gesprek. Wel worden er een aantal wonderlijke opmerkingen gemaakt, waardoor het lijkt dat Kiet de dader is i.p.v. juf Simone:

- Het is voor juf Simone ook heel lastig om met 20 kinderen over straat te lopen
- Kiet zorgt wel voor meerdere incidenten; ook bij juf Ilse

Het lijkt me voor Kiet buitengewoon belangrijk dat de relatie met juf Simone goed eindigt, dus stel ik voor dat juf Simone een kaartje stuurt met de tekst: "Hoi Kiet, hoe is het met je? Sorry dat ik je pijn heb gedaan. Groet, Simone". De begeleiders van school staan hier achter en stellen vast dat dit een goede manier is om te zorgen dat Kiet bij de volgende school geen 'bagage' mee neemt. De directrice en juf Ilse reageren er tot mijn verbazing niet op. Nu maar afwachten of ze het goede gaan doen of deze gelegaliseerde kindermishandeling in de doofpot proberen te stoppen. Dat zal ze niet lukken, want de ouders zullen een klacht indienen i.v.m. deze mishandeling van hun kind.

Ondersteuning van Kiet op de praktijk

Kiet heeft vooral gelijkwaardig contact nodig en positieve suggesties gericht op zijn persoonlijkheid (je *bent* bijzonder) en zijn kwaliteiten (je *hebt* goede hersens). We werken samen aan de treinbaan waarbij ik me vooral opstel als zijn persoonlijke assistent. Kiet raakt steeds enthousiaster, is enorm geconcentreerd en werkt hard om een unieke treinbaan uit te leggen. Hij gaat blij de praktijk uit, maar het is nog lang niet voldoende. Van de moeder van Kiet krijg ik een mail:

Bij Kiet zijn er steeds terugkerende episoden van "boosheid" die we niet zien aankomen en niet kunnen afremmen. Hij is opgejaagd en onrustig. Een typische dag dan bijvoorbeeld: Kiet rent naar onze kamer in de ochtend. Wij hebben de regel dat hij tot 7.00 uur in zijn bed/kamer blijft. Hij heeft een klok naast zijn bed met de aangegeven tijd met tape. Ik zeg goedemorgen en vraag dan "Heb je wel op je klok gekeken?" Schijnbaar weet hij dat het nog veel te vroeg is en schreeuwt het uit en gooit zijn knuffellaken keihard in mijn gezicht en vervolgens haalt hij de klok en smijt die op de grond (stuk).

Schuld en schaamte

Dit grensoverschrijdend gedrag is een logisch gevolg van de 'blauwe plek' die Kiet heeft opgelopen. Elk vraag die een suggestie bevat van een correctie, wordt meteen 'vertaald' als verwijt (= stout). En Kiet kan zich tegen de pijn, die dat veroorzaakt alleen maar beschermen door heel boos en verontwaardigd te doen. De boosheid verbergt op deze manier zijn 'wond' en zijn gevoel van schaamte en schuld. De vraag van zijn moeder raakt hem, omdat hij immers best weet dat hij te vroeg is. Hij geeft zichzelf op zijn kop en dan doet zijn moeder (in zijn beleving) hetzelfde. Dat is teveel pijn voor dit gevoelige jongetje, dat graag lief en hulpvaardig is.

De mail gaat verder:

Later: de kapster komt ons thuis knippen, dat vindt hij niet fijn. Ik leg uit dat als hij nou als eerste gaat we daarna meteen iets leuks kunnen doen: buiten in de tuin spelen. Hij gaat akkoord. Dan roept de kapster hem. Hij schreeuwt het uit, gooit een krukje naar haar hoofd en onze poef door de kamer. Vervolgens springt hij op zijn opblaasbare boksbal die hij voor een tent maken had gebruikt zodat de stop eruit schiet en de hele huiskamer onderloopt met water(voet is gevuld daarmee). En maakt een scene bij het knippen.

In bovenstaande beschrijving lees je een opvoedsituatie, die heel normaal en begrijpelijk wordt opgelost: "Doe jij dit, dan doe ik dat en krijg jij ..". Voor de meeste kinderen een uitstekende ruil. Voor Kiet echter, die zo gekwetst is en wiens pogingen om zich aan te passen, zo verkeerd hebben uitgepakt, wordt deze 'ruil' gezien als het 'verkoop van zijn ziel'. Hij heeft toegestemd, maar kan niet meegaan in de aanpassing die (opnieuw) door volwassenen wordt verwacht. Om zich zijn eigenheid niet te laten ontnemen, protesteert hij zo heftig als hij kan.

En de mail gaat verder met:

's Middags bij school voor Hoogbegaafde Kinderen: ze gaan met zijn allen naar een voetbalveldje dichtbij. Eerst wil hij al niet mee. Uiteindelijk weten ze hem te overtuigen. Dan moeten ze allemaal de juf een handje geven (zijn 2 juffen en 4 kinderen).

Hij weigert en rent de weg op (veel vrachtwagens daar, want het is op een industrieterrein). De ene juf grijpt hem en zet hem aan de overkant veilig op het veldje. Hij trapt naar achteren tegen haar benen en schreeuwt het woedend uit. Als ze later uitleggen dat dit onveilig is en hij daarom een handje moet geven en ze het aan mij zullen vertellen flipt hij weer en doet zijn handen op zijn oren. Ze zeggen tegen mij dat dit zijn struikelblok is: nooit iets willen doen wat moet en wat hij niet wil. Als ik hem er de volgende dag naar vraag, schreeuwt hij het uit: "Stomme juf!" Slaat mij in mijn gezicht en op mijn mond en trekt aan mijn sjaal zodat ik "gewurgd word".

Slim en autodidact

Kiet is niet alleen hoogbegaafd, maar heeft ook veel eigenschappen van iemand die een autodidactische inslag heeft. Een autodidact is iemand, die zijn kennis door zelfstudie en los van iedere begeleiding heeft verkregen. Leonardo Da Vinci is daar een voorbeeld van. Intelligente kinderen (en zeker, die een autodidactische inslag hebben) hebben een specifieke manier nodig om in beweging te komen:

- Vragen: open vragen nodigen uit om over na te denken en geven een slim kind de gelegenheid om zijn hersens te gebruiken.
- Doelgericht: autodidactische kinderen hebben het nodig om op hun eigen manier de weg naar het doel te realiseren.

Terug naar het voorval van Kiet, waarin hij weigert een handje te geven. Een sociale vaardigheid, zoals het 'geven van een rechterhandje' is natuurlijk heel normaal en in gevaarlijke situaties op straat zelfs van levensbelang.

Kiet heeft onderstaande nodig om te doen wat voor de meeste mensen 'normaal' is :

Het doel van de opdracht vooraf weten, begrijpen en willen nastreven

Niet gedwongen worden zich aan te passen, maar wel uitgenodigd worden om zich sociaal te gedragen. Voor de helderheid hier de definitie van 'aanpassing' en 'socialisering'.

Aanpassen = doen wat ervan je verwacht wordt, omdat je dat *moet*.

Socialisering = doen wat ervan je verwacht wordt, omdat je dat *wilt*.

In de gevaarlijke situatie bij school voor Hoogbegaafde Kinderen hadden de onderstaande tips kunnen werken:

Probleem voorschotelen: de situatie op straat opmerken als een 'gevaarlijke situatie' waarvoor snel een goede oplossing voor moet komen; op die manier kan hij het probleem (h)erkennen en meedenken aan een oplossing.

Oplossingen kunnen (samen met het kind) vervolgens onderzocht worden op:

- Werkbaarheid: is deze oplossing haalbaar onder de omstandigheden?
- Effectiviteit: lossen we hier het probleem mee op?

Wanneer Kiet desondanks zou reageren met "ik kan best alleen oversteken" helpt het hem om erkenning te krijgen door te zeggen: "Natuurlijk kun jij dat! Alleen ik vind dat eng, omdat er zoveel slordige automobilisten zijn. Wil je daarom voor mij, mij toch een hand geven?" Daarmee laat je Kiet in zijn waarde en vraag je hem om een gunst ten behoeve van jouzelf. Naast het positieve effect op de situatie, stimuleer je ook de 'gunfactor'. De gunfactor is de basis voor de ontwikkeling van empathie.

Kiet heeft nare ervaringen opgedaan op zijn eerste school. Daardoor laat hij sterk wisselend gedrag zien. Zijn moeder vervolgt in de mail:

Als hij zulke episodens heeft is er werkelijk voor ons geen grip op te krijgen. Eerst is hij een paar weken van slag doordat hij niet uitgedaagd wordt of droevig is dat hij niet naar school kan etc. Dan los je dat op door uitdagende activiteiten of speelgoed te vinden of nu een extra dag school voor Hoogbegaafde Kinderen en dan is hij 3 of 4 dagen dolgelukkig. Vervolgens wordt hij ziek, in dit geval 2 dagen koorts. Meestal heeft hij ook huidproblemen erbij en darmklachten. Hij is dan nog ok qua humeur. Maar dan schiet opeens alles hem in het verkeerde keelgat. Alle tips en manieren die hielpen, slaan niet meer aan. Hij is de hele dag humeurig en bozig. Lijkt van slag, maar je weet niet waarvan. Is hij boos op zijn lichaam dat hij zich niet helemaal lekker voelt? Maakt hij een ontwikkelings-sprong door en is dat "eng"? Hij schreeuwt dan de hele tijd tegen je, alles wat je doet is fout/stom, hij maakt geluiden, hij zwaait en slaat met spullen. Alles wordt vernield. Ook samen spelen lukt niet, hij is bazig zelfs als je de rollen vastlegt zoals je zei. En dit herhaalt zich dan steeds elke 3 a 4 weken. Geen idee waarom en ook niet waarom het opeens weer ophoudt. Meestal gaan we dan extra naar buiten, niet alleen de tuin, ook speeltuin/bos/park/kinderboerderij. Hij geniet, maar gedraagt zich wel nog steeds zo. Thuis hebben we een boksbal en een binnen-trampoline. Die werken normaal gesproken prima, maar in zo'n episode weert hij ze.

Lichaam en geest zijn één geheel. Lichamelijke reacties kunnen een reactie zijn van een gevoel waar het kind geen uiting aan weet te geven. Lichamelijke reacties kunnen ook puur symptomen zijn die horen bij de lichamelijke ontwikkeling. Daarin geeft alleen een arts uitsluitsel. Bij Kiet lijkt het bij het heftige helingsproces te horen dat Kiet doormaakt.

Ik hoop echt dat hij zich weer gelukkig gaat voelen. Het is zo naar om hem zo mee te maken. En ook om steeds zo te piekeren en je als ouder waardeloos te voelen. Gisteren vertelde hij, dat als hij wakker wordt als het nog donker is dan zo'n naar gevoel krijgt in zijn lichaam, van zijn buik omhoog naar zijn keel. En dan gaat hij boos doen. En dat vindt hij heel erg. Dat lijkt ook echt zo, hij staat er al mee op. Hij zei omdat hij het zo erg vindt dat de aardbeving kwam en er geen dinosaurussen meer zijn.

Kiet doet wat kenmerkend is voor hoogbegaafde kinderen: hij denkt over heel veel na en trekt conclusies. Maar Kiet heeft nog een extra eigenschap: hij heeft een enorm sterk invoelingsvermogen en durft zich helemaal in een gevoel te storten. Wat hij nog niet goed kan is zich van dit gevoel los maken en de weg terug vinden naar zijn evenwichtige zelf.

Wij begrijpen het niet helemaal, maar ik denk dat hij bedoelt dat hij zich zorgen maakt (om iets). En het niet los kan laten. Hij lijkt dan boos te worden op zijn eigen boos zijn en van zichzelf te walgen dat hij weer boos is en van ons bevestigd te willen krijgen dat we boos op hem moeten doen.

Kiet is superstreng naar zichzelf. Hij stelt zichzelf hoge eisen en heeft een bepaald idee en beeld over zichzelf. Voldoet hij niet aan zijn eigen beeld, dan wordt hij boos op zichzelf.

Nieuwe school

De zoektocht naar een nieuwe school is gestart. Al snel vinden de ouders een school, die bij Kiet lijkt te passen. De directeur en de Intern Begeleider reageren heel fijn en willen er alles aan doen om Kiet op een vanzelfsprekende manier op school te ontvangen. Kiet heeft zijn eigen tempo en daar kunnen we op vertrouwen.

Hem nu laten wennen aan de nieuwe school gaat echt niet: hij maakt de hele tijd ruzie, alles is een strijd. Ik wil geen banaanaan, ik wil niet plassen (voor het slapen gaan), etc. Zelfs wat altijd goed ging zoals zijn eigen kleren uitzoeken wordt nu een gezeur van een half uur. Alles is hem teveel. Het zit hem dwars dat wij allen dood gaan, we hebben hem proberen gerust te stellen door over de hemel en zielen te vertellen. Nu is hij weer bezorgd wat er met hem gebeurt als wij dood gaan.

Inmiddels is Kiet getest door een psychologe, die gespecialiseerd is in hoogbegaafdheid. In de eindrapportage van zijn IQ=test staat later: het IQ van Kiet is 143. Verbaal scoorde hij zelfs 145+. Kiet komt met regelmaat naar de praktijk en hij is op weg om van binnen naar een gelukkig kind te veranderen:

Kiet is erg vooruit gegaan. Schijnbaar heb je hem goed aan het denken gezet! Maandag vertelde hij na weer gezeur bij het afdrogen dat "toen hij 1 of 2 was hij verzon om boos te zijn (met douchen) want dan zouden we hem zien". En zijn zin doen, begreep ik er later uit. Toen ik vroeg of dat werkte moest hij goed denken: nee!(lampje boven zijn hoofd). Dus wat heeft het dan voor zin die dagelijkse strijd??? Niets blijkt hij nu te snappen. Het gaat al dagen moeiteloos, ook met andere struikelblokken. Hij zit sowieso lekkerder in zijn vel.

Er komt een kaart binnen van de oude school. Het is een 'zwaaihandje' waarop staat: *Zwaaihandjes van ons allemaal! Groetjes van groep 1/2 en juf Simone en juf Ilse.* Deze afscheidskaart heeft nies te maken met de excuus-kaart die juf Simone zou moeten sturen. Het is een gemakkelijke manier om van Kiet af te komen. Het is duidelijk dat juf Simone geen verantwoordelijkheid wil nemen voor haar gedrag. De ouders richten hun aandacht op het 'introduceren' van de nieuwe school. Zij gaan voor het geluk van Kiet en niet voor hun gelijk. Kiet loopt met zijn moeder nietsvermoedend langs de nieuwe school. Het schoolplein ziet eruit als een speeltuin.

Ook weet hij niet dat het schoolplein waar we een aantal keren langs zijn geweest van een school is, wij hadden gezegd dat we naar een speeltuin gingen die we gezien hadden en ons leuk leek. Helaas was die dicht. We hebben hem geprikkeld door eerst een paar keer voor een dicht plein te staan, en hem lekker te maken. Hij wil er nu graag eens heen als ze open zijn.

Heel veel volwassenen, die met intelligente kinderen werken of leven, realiseren zich dat je kinderen (en zeker deze kinderen) niet moet voorliegen. Echter: Kiet is dusdanig gevoelig voor het woord 'school' dat er een indirecte manier moet worden gevonden om hem nieuwsgierig te maken naar deze nieuwe school. Door op deze manier te werk te gaan tonen de ouders van Kiet respect voor zijn ontwikkelingsgang. Het prikkelen van zijn nieuwsgierigheid heeft het juiste effect. Intussen maakt hij zich wel zorgen over de kinderen op zijn oude school. Zijn moeder mailt:

Kiet is heel erg bezig met school. Hij maakt zich zorgen dat juf Simone nu andere kinderen pijn gaat doen. We hebben uitgelegd dat er andere mensen (soort politie van school) ervoor zullen opletten dat ze dat niet kan doen. Door de spanning is hij weer wild en onrustig.

Hij lijkt zich wel verzoend te hebben met het idee dat hij daar niet meer naar terug gaat. Dat is nieuw. Woensdag zei hij opeens dat hij die nieuwe school die we hebben uitgezocht toch wel wil proberen, eerst wou hij dat absoluut niet. Wel is hij bang dat ze hem daar ook pijn gaan doen.

En dan wil Kiet weleens naar deze nieuwe school:

Het was vanochtend de bedoeling dat de kleuters van de nieuwe school weg zouden zijn naar het bos, maar toen ik met Kiet aankwam bleek dat niet zo te zijn. De Intern Begeleidster ving ons op met de bedoeling de speeltuin in te gaan, maar er waren meteen jongetjes die Kiet meenamen de klas in. Zo speelde hij meteen naturel mee. Hij had meteen aansluiting. Toen hij later per ongeluk een rekje op een jongen omduwde riep de juf (die hij dus niet kende) hem en de jongen bij haar. Kiet moest sorry zeggen. Dit ging allemaal probleemloos. Buiten was hij meteen met de waterpomp in de weer. Hij vond de speeltuin heel leuk en vroeg wanneer hij langer mocht komen spelen.

i

Kinderen, die naar een andere school moeten (om wat voor redenen dan ook) raad ik aan om te gaan kijken tijdens het speelkwartier. Het kind weet vrijwel direct of dit de juiste school is. Kinderen letten op details, die ons niet opvallen, maar die de sfeer bepalen. En de ouders raad ik aan om op de volgende zaken te letten:

- Staan er leerkrachten op het plein of moeten de kinderen het zelf uit zoeken?
- Zijn deze actief (rondkijken, praten met kinderen) of staan ze op een kluitje koffie te drinken?
- Komen de kinderen die op het plein spelen naar het hek toe om het kind aan te spreken of negeren ze de nieuwkomer, die naar ze staat te kijken?
- Hoe reageren de kinderen als je ze vraagt hoe het is om leerling te zijn op deze school?

De kinderen op de nieuwe school van Kiet zijn uitnodigend en zij zorgen ervoor dat hij zich meteen thuis voelt. Kiet hoort erbij.

De moeder van Kiet stuurt me een blije mail:

De Intern Begeleidster heeft zijn nieuwe kleuterjuf erbij gehaald. Bij haar zal hij in de klas gaan komen. Over drie weken gaan we er heen om 9 uur. Hij zal dan eerst een half uur met tekenen meedoen. Daarna gaan we met de groep lopend naar het speelbos. Ik zal meegaan. Vervolgens gaan we het een paar weken zo proberen om hem steeds een uurtje mee te laten doen. Als dat allemaal goed gaat kan hij echt mee gaan draaien. Ik heb gevraagd of Kiet met hun mee wil naar het bos met mij erbij. En hij was heel enthousiast. Ik heb dus niet gezegd dat het meteen zijn school wordt. De positieve houding op school was aangenaam en de sfeer ook.

Tips voor liefdevolle leerkrachten

Er zijn in Nederland heel veel warme en liefdevolle leerkrachten, die graag met slimme kinderen werken en het als hun taak zien om deze kinderen een fijne schooltijd te geven. Voor hen heb ik hieronder een aantal tips, zodat zij positief aan de slag kunnen. Deze kinderen hebben het zwaar met hun gevoel van frustratie, faalangst en strenge geweten. Slimme kinderen zijn daardoor niet per definitie dol op leren (dan word je immers geconfronteerd met je gevoelens van falen en frustratie), maar zijn wel nieuwsgierig. Gebruik te kunnen maken van hun nieuwsgierigheid en hen te helpen om moeilijke gevoelens te verdragen, is de prachtige (en wettelijke) taak van de leerkracht.

Doel vertellen

Kinderen functioneren het beste wanneer zij bij elke vraag, opdracht of uitdaging weten wat het hogere doel is. 'Lezen' is op zich geen doel, maar een middel om informatie tot je te nemen. En zo is het prettig wanneer de leerkracht zich bewust is van de hogere doelen en dat voortdurend communiceert. Zo kun je kinderen vragen: "Wat kun je allemaal doen met lezen? En wie wil later de ondertiteling snel kunnen lezen? En wie goed kan lezen, weet precies wat er in een pakje soep zit." Op die manier kan een kind zichzelf motiveren. Intrinsieke motivatie is de enige vorm van motivatie. 'Extrinsieke motivatie' bestaat m.i. niet. Wanneer je een wortel voor een paard houdt, bepaalt het paard uiteindelijk zelf of hij wel of niet de wortel aanpakt en opeet. Het paard motiveert zichzelf.

Vraag-gestuurd

Kinderen leren optimaal wanneer zij een vraag hebben n.a.v. een probleem dat ze zelf constateren. Het vraag-gestuurd lesgeven vergt enige vaardigheid van de leerkracht, maar levert hoog gemotiveerde leerlingen op die de lesstof echt willen beheersen. Heel veel hoog-intelligente mensen hebben een autodidactische inslag. Zij hebben de behoefte eerst zelf een oplossing te bedenken en vallen stil van binnen wanneer er teveel 'controle-vragen' worden gesteld.

Controle-vraag = een vraag die gesteld wordt om te controleren of je het juiste antwoord weet. De vragensteller heeft een vastgesteld antwoord en onderzoekt of de ander het correcte antwoord kent.

Nieuwsgierigheidsvraag = de vragensteller is oprecht benieuwd wat de ander ervan vindt, denkt of ervaart. Het antwoord is fout noch goed. Bij zo'n vraag zal de vragensteller de antwoorder serieus moeten nemen en moeten leven met diens antwoord.

Beleefdheidsvraag = een vraag die eigenlijk een mededeling is met een vraagteken. "Mag ik er even langs?" is zo'n vraag. Het is de bedoeling dat je opzij gaat.

Ruimte en vertrouwen

Een kind heeft de ruimte nodig om plannen en ideeën te ontwikkelen en uit te voeren. En het heeft ruimte en vertrouwen nodig (= bemoediging) dat het gaat bereiken wat het kind zelf wil. Bij weigering of afhaken van een opdracht, is het van belang in gesprek te gaan over wat er zich van binnen afspeelt. Vraag naar gevoel en gedachtes. Stel geen vragen als “Waarom wil/kun jij dit niet?” Zo’n vraag is onbeantwoordbaar en suggereert een bewuste actie. Alle kinderen willen leren, gehoorzamen en gelukkig zijn. Hun innerlijke roerselen overvalt hen ook. Zij hebben hulp nodig bij het begrijpen ervan. Bevestig een kind in zijn wens tot een gelukkige toekomst door vooral vaak te zeggen: “Jij komt er wel, want jij weet wat je wilt en je gaat ervoor.”

Tijdspad visualiseren

De meeste slimme kinderen hebben een brede interesse. Dat kan voor moedeloosheid zorgen: lukt het allemaal wel?

Je kunt ze helpen door hun uitdagingen en wensen in een tijdspad te zetten: wanneer wil je wat kunnen, ontdekken of leren? En wil je dat na of naast elkaar? Je kunt immers heel goed simultaan schaken (= naast elkaar) en ook een sport en een knutselhobby naast elkaar doen. Sommige zaken moeten na elkaar vanwege leeftijd: brommer rijden, stemmen, autorijbewijs halen.

Urgent en belangrijk

Om te voorkomen dat het (lees)werk als een ‘berg’ wordt ervaren, is het van nuttig de begrippen ‘urgent’ en ‘belangrijk’ te introduceren.

Urgent = moet nu, kan niet wachten. Voorbeeld: poepen/plassen, eten/slappen, afspraak.
Belangrijk = op zijn tijd ontspannen, werkzaamheden af maken, communiceren met anderen.

Soms is iets én urgent én belangrijk, zoals het oplossen van een conflict met je beste vriend.

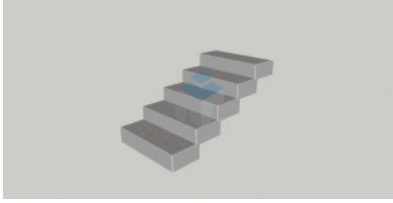
Leerstrategie

Normaal intelligente kinderen houden ervan om stap voor stap door de leerstof te gaan. Dat kan voor intelligente kinderen heel anders zijn: de hink-stap-sprong-ontwikkeling. Op bepaalde onderdelen zal zo’n kind sneller zijn. Het doortoetsen helpt om te ontdekken van welke stof het nog meer kan leren. Een toets geeft inzicht aan het kind over wat hij er nog bij wil (kan) leren.

De zichtbare ontwikkeling is bij ieder kind ander. Ik onderscheid drie typen:

Heuvel-model: het kind laat gestaag verbetering zien. De leerkracht ziet per dag verbetering en voelt zich gerust.

Trap-model: het kind lijkt niet vooruit te gaan (het horizontale vlak) en plotseling (vaak vlak na een vakantie) blijkt hij/zij het toch te weten en te kunnen (het verticale deel van de traprede). De leerkracht is in verwarring. Het is prettig voor kinderen (en hun leerkracht) wanneer de juiste leerontwikkeling erkend wordt, want dat geeft rust en vertrouwen.

Uitgesleten trapmodel: het kind kon en wist het en lijkt plotseling een terugval te hebben. De 'kuil' in de traprede wordt zichtbaar als terugval: het kind kan het opeens niet meer. Niets is minder waar, maar voor sommige kinderen gaat hun ontwikkeling te snel en willen zij nog even 'proeven' hoe het ook weer was toen ze het nog niet konden/wisten. Een andere verklaring is die van de 'integratie'. Het geleerde is nog niet tot alle kanten van het kind doorgedrongen. De integratie kost tijd.

Dyslexie

Kinderen met dyslexie kunnen lezen, maar vaak niet zo snel. Dat kan onhandig worden bij begrijpend lezen. De tip voor hen is 'skimmen'. Skimmen wordt gebruikt door mensen, die heel veel moeten lezen: rechters, advocaten, ambtenaren.

Het gaat als volgt:

Stap 1: je leest de eerste regel van een alinea.

Stap 2: je begint rechtsboven en eindigt linksonder. Je leest schuin door de alinea heen. Van elk regel lees je één woord.

Stap 3: je leest de onderste regel van de alinea.

Je hebt dan in de vorm van een Z gelezen.

Voorbeeld:

Jantientje lag te zonnen in de wei. Ze vroeg zich af

wat ze vandaag zou gaan *eten*.

Hmm..maiskolfjes of *brood* of brokken.

Waar zijn mijn *zusjes* gebleven

Ze keek *geschrokken* om zich heen.

Oh, gelukkig daar waren ze: haar biggenzusjes slobberden uit de trog.

Op deze manier weet het kind heel snel waar het verhaal over gaat. Dat geeft rust. En dan is er alle tijd om het verhaal in zijn geheel te lezen, indien nodig. Het is erg leuk om dit te doen door zelf als ouder of leerkracht hardop te skimmen en samen met het kind te fantaseren waar de tekst over gaat.

Fouten maken

Op school ben je om van alles te leren. Kinderen horen van de leerkracht dat iets goed of fout is. Voor veel kinderen een aanwijzing om de 'fout' te verbeteren en er iets bij te leren. Voor hoogbegaafde kinderen is een 'fout maken' een halsmisdad. Zij ervaren dat als een schande, iets slechts en vellen hun oordeel: "Ik ben stom". Ze zijn keihard naar zichzelf en daardoor ook naar anderen. Wat iemand naar binnen doet, doet hij ook naar buiten. De scherpe veroordeling naar mensen in de buitenwereld is daarmee slechts een afspiegeling van wat iemand zichzelf aandoet. Deze kinderen kun je helpen met wat 'zachter' te zijn door het begrip 'goed en fout' aan te pakken.

Lees hier de conversatie die ik had met hoogbegaafde Lex (8 jaar) over dit thema:

Lex : Ik kan er niet tegen om fouten te maken.

CV : Hoe kom je bij de gedachte dat 'fout' bestaat?

Lex : Dat is toch zo?! Als ik zeg $35 + 22 = 38$, dan is dat fout.

CV : Hoezo? Dat is niet fout. Het klopt niet. Dat is wat anders.

Lex : Wat bedoel je?

CV : Iemand die met cijfers werkt, bijvoorbeeld een boekhouder, zegt ook niet als hij een vergissing maakt: "Dat was fout!" Hij zegt dan: "Het klopt niet. Ik kijk het nog eens na. Het zou wel heel raar zijn als een vergissing opeens "fout!" gaat heten.

Lex : Oh ja.

CV : Stel dat ik jou € 10,- leen en ik wil het volgende week terug. En jij komt dan aanzetten met een briefje van € 20,- en je zegt "Ik heb alleen dit geld bij me". Dan heb ik € 20,- en is het min € 10. Min 10 bestaat toch niet? Dat zou dus fout zijn, maar het klopt wel!

Lex : Min 10 graden kan wel. En min 10 in geld bestaat niet.

CV : Dus ...fout en goed zijn woorden die je niet kunt gebruiken op school. Kijk gewoon of het wel of niet al klopt. Klopt wel: fijn. Klopt het niet: leer er wat bij.

Lex : Maar ze zeggen "Van fouten kun je leren!"

CV : Dat is een vergissing. Je leert niet van je fouten, maar wat je ermee doet. Als je bijvoorbeeld van de 50 sommen er 45 gemaakt hebt die kloppen en 5 kloppen nog niet en je bekijkt die 5 nog eens en je onderzoekt waar je een vergissing hebt gemaakt waardoor ze niet klopten en je ontdekt hoe je ze wel kloppend kunt maken: dan heb je er iets bij geleerd.

Lex : Oh ja!

Slimme kinderen kunnen vast zitten in hun eigen redenering, doordat ze de neiging hebben om zelf zaken uit te zoeken en dus ook binnen hun eigen wereldmodel de oplossing en de conclusie te trekken. Volwassenen kunnen ze helpen door buiten de gebaande paden te denken en ze op die manier te verlossen van hun 'overtuigings-klem'. Die neiging tot zelf denken en concluderen is wat ze zo uniek en bijzonder maakt. Tegelijkertijd gebruiken ze niet de kennis die er al is over het betreffende onderwerp. Voor slimme autodidacten wordt het nog lastiger, omdat zij de gebaande paden niet kunnen volgen, tenzij ze eerst hun eigen pad hebben mogen onderzoeken. Thinking-out-of-the-box is hun handelsmerk.

Regels of afspraken

In de school worden regels verward met afspraken. Regels komen van 'boven' en moeten opgevolgd. Ze staan niet ter discussie. Afspraken worden gemaakt tussen gelijkwaardige partijen, die ieder de afspraak kunnen veranderen. Het is dus onjuist om te zeggen "We spreken af dat jij ...". Dat klinkt meer als een regel.

In de klas is het van belang het hoogste doel neer te zetten, zodat ieder kind op zijn eigen wijze dat doel kan behalen.

Qua sfeer is het hoogste doel: *iedereen gelukkig*.

De hoogste regel: *niemand mag in gevaar komen*. En dat gevaar bestaat uit psychisch leed (bv. pesten) en lichamelijk leed (bv. schoppen).

Zelfstandigheid

Kinderen zijn graag onafhankelijk. De leerkracht kan actief meewerken aan autonomie door :

- de hoogste regel (gevaar voorkomen): uit te leggen en voortdurend met de kinderen te toetsen a.h.v. hun dagelijkse ervaringen. Je mag iemand niet psychisch in gevaar brengen, dus wat doe je als je boos bent op iemand? En wat doe je als je ziet dat iemand iets gevaarlijk doet?
- het hoogste doel (geluk): verschillende vormen van gevaar bespreken en met de kinderen oplossingen bedenken. *Dat is niet hetzelfde als regels bedenken!* Hoe help je iemand die beter wil leren lezen, maar jij hebt geen zin om te helpen?

De Gunfactor

De gunfactor geeft antwoord op de vraag: "Wat gunnen de kinderen elkaar?" Hebben ze de neiging om te concurreren met elkaar (Ik heb lekker een G+!) of stimuleren ze elkaar (Wat goed dat jij nu een V hebt!) . Gaan ze voor hun Geluk (Ik vond het een fijne dag) of gaan ze voor hun gelijk (Hij kreeg meer en dat vind ik niet eerlijk). Samenwerking van de kinderen onderling begint bij de leerkracht. Denkt deze: 'Ik heb 28 kinderen in de klas' of is er het wij-gevoel: 'We zijn met 29 mensen in deze groep'. Gunt de leerkracht zichzelf om blij te zijn met al die verschillende kinderen of ziet de leerkracht hen als een last.

Is het "Zij maken het mij lastig" of "We gaan er met elkaar een mooi jaar van maken."

Autodidact

De autodidact heeft de volgende kenmerken:

- origineel
- uitvinder
- onderzoeker
- uniek

En het onderstaande is een voorwaarde voor de autodidact om te socialiseren en aan te passen aan bestaande overtuigingen en mogelijkheden :

- ruimte geven om het eigen pad eerst te onderzoeken
- positieve erkenning geven op eigengereidheid
- vertrouwen geven dat hij/zij tot inzicht komt

Wanneer de volwassenen bovenstaande durven te realiseren, bloeit de autodidact en wordt nieuwsgierig naar wat anderen denken, vinden en weten.

Frustratie en machteloosheid

Hoogbegaafde kinderen botsen voortdurend aan tegen de 'wetten uit de omgeving'. Het schoolsysteem is wettelijk dichtgetimmerd. Er is geen vertrouwen dat deze kinderen op andere manieren kunnen leren dan de volwassenen hebben bedacht. Angst beheerst de volwassenen, die het onderwijs beleid bepalen. Slimme kinderen hebben hun eigen weg te gaan met begeleiding vanuit nieuwsgierigheid en bemoediging. Angst en wantrouwen belemmert hen in hun groei. Het maakt kinderen gefrustreerd en woest. En vervolgens worden ze met een stempel 'gedragsprobleem' opzij geschoven. Deze kinderen zijn extra gevoelig voor frustratie en machteloosheid, doordat ze aan alles voelen dat ze zo psychisch 'dood' gaan.

Hoe help je deze kinderen in de bestaande schoolsituatie met frustratie?

Frustratie = 'iets' lukt niet met dingen. Een som, een opdracht, veters lussen: het kind krijgt het niet voor elkaar zoals het dat wil.

Machteloosheid = ze doen niet wat je wilt/ze begrijpen je niet. Een ander mens luistert niet, begrijpt je niet, wijst je af, wuift je argumenten weg.

Op de poster *Aan de buitenkant boos... en aan de binnenkant?* zie je wat er achter 'boos' aan gevoelens ten grondslag kan liggen. OP de achterkant van de poster staat wat kinderen kunnen doen.

Bij frustratie en machteloos staat de aanwijzing:

Gefrustreerd: wat te doen? Bij frustratie kun je het beste opstaan, even stampen met je voeten, diep ademhalen, doorgaan of opnieuw beginnen.

Machteloosheid: wat te doen? Bij machteloosheid kun je het beste herhalen wat de ander zegt en heel veel vragen daarover stellen tot de ander wel naar je wilt luisteren.

Toetsen

Het woord 'toets' kan een trigger zijn voor kinderen om 'op slot' te gaan. Dat wat ze normaal gesproken wel kunnen is achter c slot en grendel verdwenen en ze kunnen niet meer bij de kennis die wordt gevraagd voor de toets. Een toets wordt op veel scholen uitgelegd als "dan weten we wat je kunt". M.a.w. de toets is bedoeld voor de leerkracht en niet voor het kind. Voor slimme kinderen is het fijn om het doel van de toets te weten: voor wie is de uitslag van belang? Wat doet die persoon en vervolgens mee? Hieronder lees je verschillende soorten doelen, die je met een toets kunt bereiken:

Toets-informatie voor de leerkracht (bv. CITO-toets):

- De controletoes voor de leerkracht: wat kan het kind al en wat moet het opnieuw aangeboden krijgen?

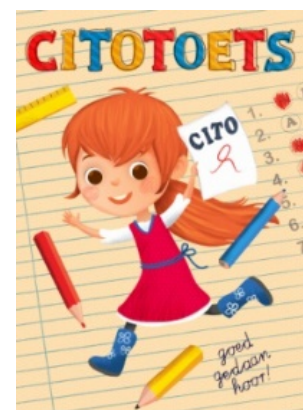
Toets-informatie voor de leerling:

- Ontdektoes (avonturentoes): wat kan ik al en wat wil ik nog bijleren?
- Studeertoes (spionnetoes): hoe leer ik deze nieuwe informatie het beste (afkijken, nadoen, herhalen, blind schrijven, snelkookpan) ?

De informatie voor de leerkracht is van belang, maar nog veel belangrijker is de toets-informatie voor de leerling. De leerling is immers degene die gemotiveerd moet zijn om te leren. De ontdek- en studietoetsen helpen daarbij.

De controle toets: CITO

Als controletoes wordt gewoonlijk de CITO-toets gehanteerd, die controleert of de leerlingen op, boven of onder het landelijk gemiddelde presteren. De uitslag is van belang voor de school (en ouders), maar niet voor de leerling. Die heeft immers behoefte aan lesstof die afgestemd is op het persoonlijk niveau. Het 'landelijk gemiddelde' is voor het individu niet interessant. Sterker nog: kinderen en ouders raken ervan in paniek. Paniek is een lichamelijke reactie die stress veroorzaakt waardoor het moeilijk (zelfs onmogelijk) is om leergierig te zijn en zin te krijgen in leren. Controletoesen zijn niet stimulerend, maar belemmerend voor kinderen en ouders. Dat wil niet zeggen dat ze niet moeten worden afgenomen, maar uitsluitend om te zien of de leerkracht de lesstof anders kan aanbieden, anders moet afstemmen op de individuele leerling, advies over huiswerk moet geven of anderszins individuele hulp moet adviseren. Persoonlijke problematiek kan een kind belemmeren om te doen wat het moet doen om veel te leren. Dan is externe individuele hulp van groot belang. Een Integratieve Kindertherapeut werkt met kinderen, ouders en leerkrachten samen. Een Integratieve Kindertherapeut (in opleiding) kan tegen een laag tarief onder schooltijd heel wat belemmeringen met het kind aanpakken.

Ontdektoets: de avonturentoets

Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en houden ervan om nieuwe dingen te ontdekken, maar dat wordt tegengewerkt wanneer ze voortdurend een falen ervaren, doordat de Cito-toets (te) laag uitvalt. Kinderen hebben daarom (naast de controle-toets) hun eigen succesvolle avonturentoets nodig. De kinderen gaan op avontuur: wat valt er te ontdekken en te weten over jezelf? Wat kun je al en wat wil je er nog bij 'ontdekken'? Een ontdektoets geeft een gevoel van succes, doordat alles wat je ontdekt wordt opgeteld bij wat je al kunt.

Sherlock Holmuis aan het werk als speurneus

De avonturentoets is daarmee een positieve toets, die het kind stimuleert om steeds meer nieuwe ontdekkingen te doen.

Studietoets: de spionnetoets

Het woord 'studietoets' heeft geen vrolijke connotatie, dus die wordt vervangen door 'spionnen-toets', waarbij kinderen gestimuleerd worden om te onderzoeken wat de beste manier is om bepaalde informatie te leren en te onthouden.

Daarvoor zullen kinderen in de klas moeten spionneren:

- Wie heeft de informatie die jij nodig hebt?
- Hoe krijg ik die informatie?
- Waar vind ik de *juiste* informatie

De spionnetoets wil de motivatie van kinderen prikkelen om nieuwe informatie op de juiste wijze te leren en ze daarover een gevoel van succes doen ervaren.

Wanneer een kind de spelling van een moeilijk woord juist wil schrijven is de methode 'Blind schrijven' (artikel Charlotte Visch, 2014) het meest effectief. Zie: www.charlottevisch.nl

Vermogens

De leerkracht is van groot belang in de groep omdat deze leiding geeft aan het leren, de sfeer in de groep, de wijze waarop iedereen met elkaar dient om te gaan. Kortom: de leerkracht is het moreel kompas en het kind zoekt daarin met de medeleerlingen zijn eigen weg.

Ieder kind heeft daarin een aantal vermogens om in te zetten:

- Verandervermogen: het kind verandert gedurende het schooljaar. Het groeit als mens en vergroot kennis en vaardigheden. Er zijn tal van manieren om het proces van groei te stimuleren en vooral door een positief toekomstbeeld te schetsen samen met het kind wordt het verandervermogen gestimuleerd.
- Zelflerend vermogen: het hoogbegaafde kind krijgt van alles aangeboden, maar het resultaat van 'leren' houdt direct verband met het zelflerend vermogen. Krijgt het kind de ruimte om nieuwsgierig te zijn naar lesstof, de wijze en het moment waarop het leert? Door vraag-gestuurd les te geven wordt de basis van leren (nieuwsgierigheid) aangesproken. Door procesgericht te werken (hoe kom je van niet-weten naar wel-weten) stimuleer je naar de gewenste zelflerende houding.

De leerkracht

Een leerkracht, die uitgeput is, vaart op oude kennis en niet nieuwsgierig meer is naar wie ervoor hem of haar staat vormt een belemmering voor het kind. De vraag voor leerkrachten die ze dienen te beantwoorden is: hoe gelukkig ben ik als mens? Kinderen hebben een gelukkige leerkracht nodig, waaraan zij een voorbeeld kunnen nemen. Een leerkracht die blij is met het vak van juf of meester. Een leerkracht die houdt van kinderen.

Stichting BEK: Bevordering van de Emancipatie van het Kind

Wat te doen met dit enorme probleem voor kinderen? Niet alleen slimme kinderen, maar alle kinderen hebben het recht om het leven te krijgen wat ze nodig hebben om gelukkig te worden. Wat is daarvoor nodig? Volwassenen, die kinderen (h)erkennen als volwaardige burgers. De rechtspraak, die kinderen (h)erkent als volwaardige burgers. Niet en alle andere kinderen kunnen mishandeld worden op school, omdat zij zich niet kunnen verdedigen. Hun ouders zijn er niet bij wanneer er grensoverschrijdend gedrag plaats vindt. Hoe alleen zal Kiet zich gevoeld hebben? Gelukkig heeft hij een sterke basis, waar vanuit hij zichzelf heeft geholpen om deze ervaring te verwerken. Wat zou het fijn zijn als iedereen nu beter luistert naar Kiet, hoort wat hij nodig heeft en hem kan zien als volwaardig mens. Een mens met een persoonlijke gebruiksaanwijzing, zoals iedereen die heeft.

Het wordt tijd voor Stichting BEK. Deze stichting heeft tot doel om de Emancipatie van het Kind (lees: als volwaardig mens beschouwd worden) te bevorderen.

Met Stichting BEK kunnen kinderen geholpen worden en de volwassenen, die kinderen een warm hart toedragen.

St. BEK